KILA KYRKOGÅRD

Fastighetsbeteckning: Kila prästgård 3:1, Kila prästgård 1:3

ALLMÄN BESKRIVNING OCH HISTORIK

Kila socken ligger norr om Säffle på båda sidor om Harefjorden. Socknen, som saknar större tätort, är en traditionell jord- och skogsbruksbygd. Här finns von Echstedtska gården, uppförd under 1760-talet, som är ett populärt besöksmål i Kila.

Kyrkoanläggningen ligger ungefär en mil norr om Säffle, på Harefjordens västra strand. Den nås från landsvägen mellan Säffle och Nysäter, från vilken en mindre väg kantad av en allé leder österut mot kyrkan. Kyrkan och delar av kyrkogården är placerade på en höjd vilket gör kyrkoanläggningen väl synlig i landskapet. Kyrkogården gränsar i väster till bebyggelse och i öster mot Harefjorden. I norr och söder gränsar kyrkogården mot naturmark.

Befolkningsutveckling i Kila socken

1885: 2776 invånare, 1961: 1004 invånare, 2000: 768 invånare

Gravskick och antal begravningar

På kyrkogården finns urngravar, kistgravar och en askgravplats. De senaste åren har mellan 10 och 15 gravsättningar skett per år.

I det lilla sockencentrat finns förutom kyrkoanläggningen och församlingshem också den före detta prästgården med tillhörande ekonomibyggnader.

Kyrkogårdens historik

Begravningsplatsens äldsta delar härrör från medeltiden. Kyrkan uppfördes 1652 och placerades 136 alnar, ungefär 80 meter, norr om den tidigare kyrkan. Kyrkogårdens storlek under 1600-talet är okänd, men sannolikt togs området sydost om kyrkan först i bruk. På en karta från 1648 är kyrkogården markerad som i stort sett kvadratisk, med den dåvarande kyrkan placerad i mitten.

På 1760-talet ska de som var begravda inne i kyrkan ha flyttats ut till kyrkogården och ytterligare gravsättningar inne i kyrkan förbjöds på 1770-talet. Vid denna tid omgärdades kyrkogården av en balk av timmer som 1769 började ersättas av en stenmur.

Bengt von Echstedt (1723-1794) var en betydelsefull man i Kila och för kyrkan. Han var kyrkoföreståndare då det nuvarande tornet uppfördes 1767-1776 och hans initialer finns på tornets ankarslut. Det sägs att han betalade allén som leder fram till kyrkan från landsvägen med falska pengar, vilket visar sig genom att träden ännu är små och knotiga. Var von Echstedt är begravd är inte känt.

I en inventering från 1830 kan man läsa att begravningsplatsen låg söder om kyrkan, var mycket bergig och stenig och omgiven av en kallstenmur med tre portar. Vid denna tid ersattes en för liten vintergrav av en större, murad i sten. Det ska bara ha funnits två ”likstenar” på kyrkogården år 1830, bägge från 1600-talet. Den ena stenhällen var över kyrkoherden Sven Anundi Faxelius och hans familj. Den var placerad utanför ingången till kyrkan och finns numera inne i kyrkan. Den andra var över kyrkoherden Göran Johansson (Georgius Johannis) och hans hustru Sara Andersdotter som dog 1630 respektive 1637. Det är troligtvis delar av denna gravsten som finns kvar på kyrkogården, strax söder om kyrkan.

Kyrkogården slutade förr i nordost, ungefär i linje med kyrkans östra långvägg. Spår av den gamla kyrkogårdsmuren går att se. Det som idag utgör kvarter 9 låg utanför kyrkogården, tills kyrkoherde Anders Lignell år 1836 började anlägga sin gravkulle där och uppförde en stenmur kring området. Han planterade i samband med detta en mängd olika sorters träd både innanför och utanför muren i närheten av sin gravplats, samt längs kyrkogårdsmuren i söder och väster. Lignell påverkade kyrkan och kyrkogården mycket. Han skriver själv i Kilaboken att han lät riva ett vapenhus av gråsten ”som mycket vanprydde” och använde stenen när sakristian uppfördes på hans bekostnad 1829. Lignell lät år 1849 hugga in runskrift på sin brors och fars gravstenar på Kila och Tveta kyrkogårdar. I berget på Kila kyrkogård finns en ristning gjord av Lignells vän Erik Norén år 1836 med titeln överinspektor skriven i runskrift. Lignell var medlem i bland annat Svenska Fornskriftsällskapet och Erik Norén var professor i nordiska språk. Runskriften som de har lämnat efter sig visar på intresset för forntiden under första hälften av 1800-talet.

Nya järngrindar sattes in vid huvudingången till kyrkogården på 1850-talet och ersatte då träportar.

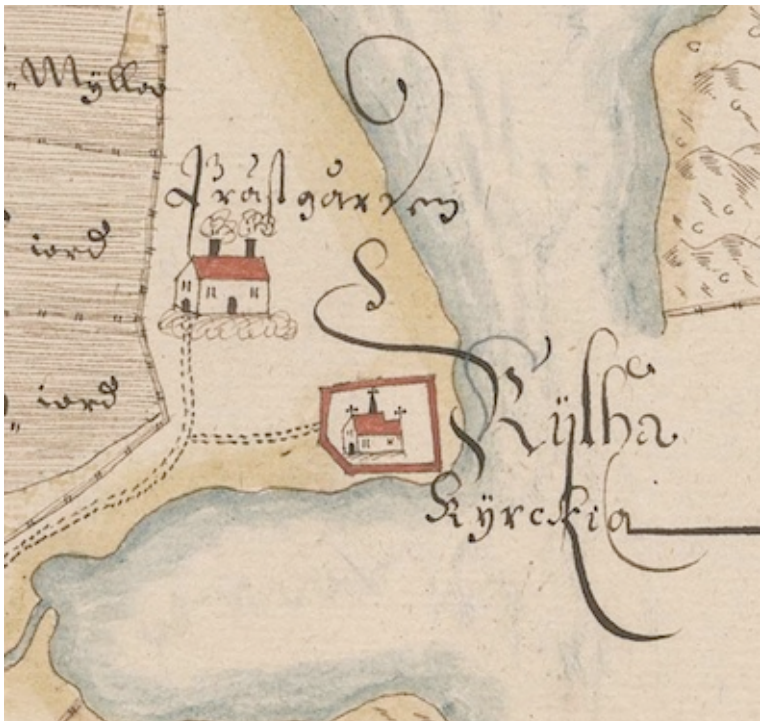

Karta från 1648 med den förra kyrkan och en omgärdad kyrkogård. Karta från Lantmäteriet.

Karta från 1806. Kyrkan ligger norr om den tidigare kyrkan och kyrkogården har fått en avlång sträckning. Det rosafärgade området nordost om kyrkan använde Anders Lignell senare för sin gravplats. Marken närmast vattnet var betesbackar. Karta från Lantmäteriet.

Vid en jämförelse av dagens kyrkogård med en karta från 1886 kan man se några av de förändringar som skett. 18 gravvårdar är markerade med namn på de begravda. Av dessa finns 13 kvar idag, men flera är flyttade från ursprungliga platser och flera har förlorat sin omgärdning i form av häck eller staket, samt grustäckning. Bland annat kan man också se var de gjutjärnskors som står samlade längs kyrkogårdsmuren i nordväst ursprungligen har stått. På kartan finns en vintergrav utritad. Den ersattes några år senare av den likbod som idag står kvar på platsen och fungerar som ekonomibyggnad.

Kyrkogården har utvidgats söderut i omgångar. Till uppfyllningar och utvidgningar togs sand från Sandudden på Kilaön, som ligger i Harefjorden väster om kyrkogården.

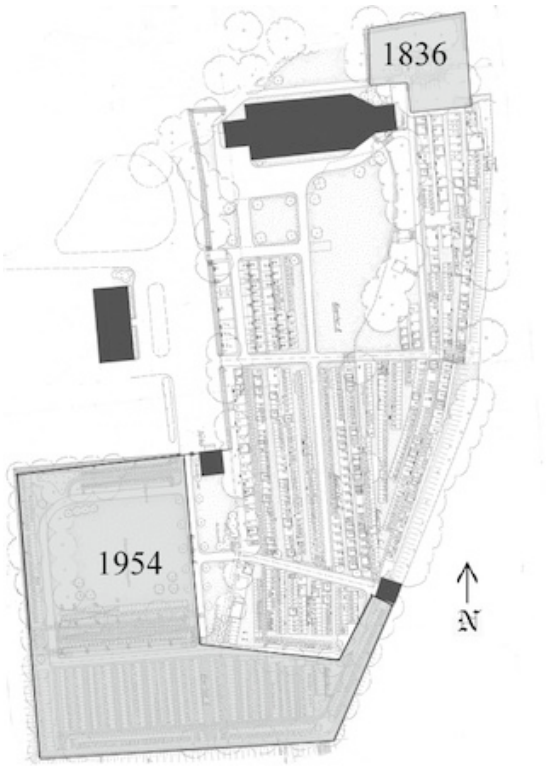

Den senaste utvidgningen som omfattade kvarter 6-8 gjordes 1954 mot sydväst efter trädgårdsarkitekt Samuel Kaldéns ritning. I kvarter 8 anlades både familjegravar och allmänna gravplatser. Kaldén angav riktlinjer för gravvårdarnas utformning i de olika kvarteren, bland annat skulle gravstenar till allmänna gravplatser i kvarter 8 vara max 70 cm höga och vända mot öster och nya ramgravar skulle inte uppföras på kyrkogården. Dessutom ingick det i hans omgestaltningsförslag att de grusgravar som fanns i kvarter 5 skulle förses med gräsmatta istället för grus. Kaldén ville också flytta om de gravstenar som inte hade framsidan mot öster. Idag finns några grusgravar kvar i kvarter 5. Ett antal gravvårdar vars stenram och grusfyllning tagits bort finns kvar som vilsna delar i gräsmattan.

KYRKOGÅRDEN IDAG

Kyrkogården har en rektangulär sträckning främst söder om kyrkan. Den östra kanten av kyrkogården löper längs Harefjordens strand och har en något rundad form. Norr om kyrkan finns en grusgång som leder fram till Lignells gravkulle och kvarter 9.

Kyrkan ligger på kyrkogårdens högsta punkt. Marken omkring sluttar åt öster och söder. I söder planar marken ut på den senaste utvidgningen. Kvarteren söder om kyrkan omgärdas av en stödmur som skiljer dem från de lägre liggande delarna av kyrkogården. Den västra delen av 1954 års utvidgning är terrasserad. Kyrkogårdens delar sammanlänkas av stentrappor.

Kyrkogården omgärdas av en kallmurad sten- och stödmur av varierande ålder och karaktär, samt av häckar på några ställen. Väster om kyrkogården finns en parkeringsplats. Till kyrkogården finns sex ingångar, alla från väster. Samtliga har svartmålade smidesgrindar, av olika ålder och utförande. Grindstolparna är också olika utformade: några är murade och andra består av två stora, stående stenar. En ingång finns intill vapenhusets norra vägg. Hit leder inte längre någon gång och den är knappt an-

vänd idag, då de övriga ingångarna ligger bättre till. Kyrkogården har förr också nåtts vattenvägen. På kartan från 1886 finns en trappa eller brygga markerad ut mot Harefjorden.

Gångarna är raka. På den äldre delen direkt söder om kyrkan har de tidigare grusgångarna asfalterats. På övriga kyrkogården finns grusgångar. Plattgångar finns på några ställen inne i kvarteren.

Kvarter

Kyrkogården är indelad i nio kvarter. Samtliga är gräsbevuxna och gravvårdarna står i raka rader. I flera av kvarteren blandas gravvårdar från förra sekelskiftet med gravvårdar från sent 1900-tal, vilket ger variation av storlek, ålder och utformning på gravvårdar och bidrar till att de flesta kvarter saknar en tydlig karaktär. På kyrkogårdens östligaste del finns några bevarade grusgravar. Strax sydväst om kyrkan står en rad med fem gjutjärnskors i olika storlekar längs kyrkogårdsmuren. Dessa har flyttats hit från sina ursprungliga platser.

Kvarter 1 ligger strax söder om kyrkan och är högst beläget på kyrkogården. Här finns två gravvårdar från tidigt 1800-tal. I övrigt är de flesta gravvårdar från mitten av 1900-talet och framåt, med tidstypisk utformning och placering i raka rader. Längs kyrkogårdsmuren finns en rad prästgravar, den äldsta från 1800-talets första hälft och den yngsta från 1970-talet. Prosten Elof Sejdelius avled i slutet av 1700-talet, men gravstenen restes först en bit in på 1900-talet. Här vilar förutom präster några andra personer som har varit betydelsefulla för Kila kyrka.

Kvarter 2 är ett långsmalt kvarter i nordöstra delen av kyrkogården med vackra vyer ut mot Harefjorden. I kvarteret finns flera gravvårdar från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal fram till idag. Längst i norr finns kyrkoherden och riksdagsmannen Anders Lignells (1787-1863) gravkulle med en hög, smal bautasten och en stenhäll. I kvarteret finns också spannmålshandlaren Axel F. Johansons gravkor, uppfört i murad granit, samt flera grusgravar. I bergskanten, bakom kyrkoherde Fredrik Fredrikssons grav, finns en liten ristning i berget där det står: ”Er. Noren 1836” och i runskrift ”ouerinspektor”. Detta är inristat av Erik Norén, vän till Anders Lignell, i samband med att han var med och tillverkade skiffertavlan inne i kyrkan med namn och årtal för alla kända kyrkoherdar i Kila.

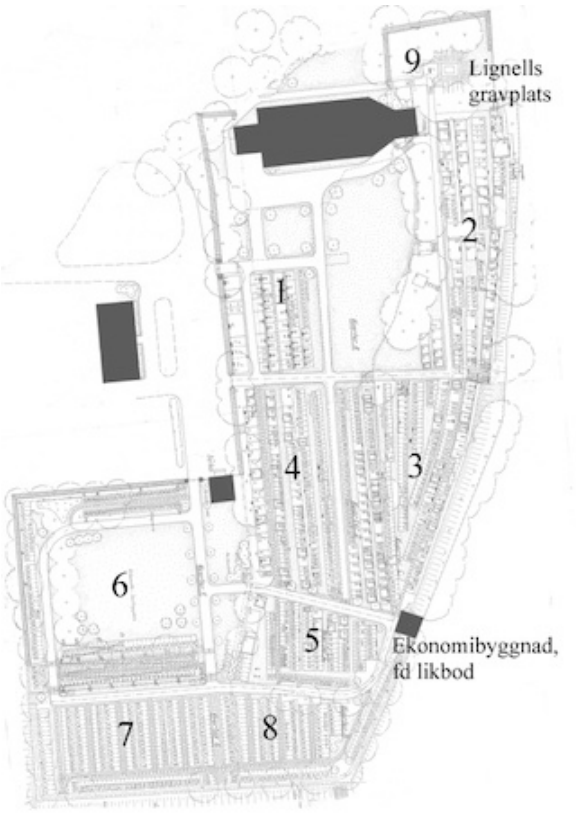

Kvarter 3 tar vid i söder där kvarter 2 slutar. En syrenhäck avgränsar kvarteret mot vattnet. Längs stödmuren mellan kvarter 3 och 4 står ett antal gravvårdar, varav några är ditflyttade och står lutade mot muren. Några av dessa är av hög ålder och kulturhistoriskt intressanta, bland andra familjen Carlbergs gravhällar från mitten och slutet av 1800-talet. I övrigt är gravvårdarna i kvarteret mestadels från 1950-talet och framåt.

Kvarter 4 ligger söder om kvarter 1 och omges av

en stödmur. Här är de flesta gravvårdar låga och breda, och placerade i raka rader. Ett fåtal äldre gravvårdar från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal finns längs kyrkogårdsmuren i kvarteret. Ett ringkors i järn står i kvarteret sedan 1990-talet för att markera var den gamla kyrkan stod.

I kvarter 5 finns flera små gravvårdar, stående och liggande, från 1940-talet. Detta var plats för de allmänna gravarna. Här finns också familjegravar och gravvårdar som tillkommit efter att indelningen mellan allmänna kvarter och köpta gravplatser försvann.

Kvarter 6-7 är två av de senast tillkomna kvarteren och ligger i söder och sydväst på kyrkogården. Gravvårdarna är från 1900-talets andra hälft och tidstypiska - främst breda och låga. Här finns med lediga platser för framtida gravar.

Kvarter 8 var ursprungligen delvis avsett för allmänna gravar, vilket fortfarande syns genom ett antal små, anspråkslösa gravvårdar från 1950-talet med endast ett namn på. De övriga gravvårdarna i kvarteret är från 1960-talet och framåt, då indelningen med allmänna kvarter och köpta gravplatser upphört.

Kvarter 9 är kyrkogårdens askgravplats och ligger i kyrkogårdens nordöstra hörn, runt Anders Lignells gravkulle. Askgravplatsen invigdes 2009 och ett fåtal gravvårdar från de senaste åren finns här. Gravstenarna måste vara liggande naturstenar som smälter in i naturmarken på platsen. I samband med att askgravplatsen anlades drogs en ny grusgång norr om kyrkan, parkbänkar placerades vid platsen och ett trästaket sattes upp.

Inskriptioner och titlar

Bland de titlar som finns på gravstenarna är hemmansägare den allra vanligaste, vilket berättar om Kila som jordbruksbygd. Både på stora och små gravvårdar finns denna titel. Titlar med anknytning till kyrkan förekommer också ofta. De finns även ett antal stenar med inskriptionen soldat, vilket knappt finns på någon annan kyrkogård i kommunen. Speciellt för Kila kyrkogård är de två runskriftsinskriptionerna på Per Lignells gravsten och i bergväggen. Här finns också två gravstenar från tidigt 1900-tal där S:en är spegelvända.

Kyrkogården ligger intill Harefjorden vilket ger vackra vyer.

Smidesgrind mellan murade grindstolpar. En allé leder fram till kyrkogården.

Vegetation

Runt den senare tillkomna delen av kyrkogården växer en trädkrans med lindar. Kring kyrkogårdens äldre delar växer alm, lönn, lind och ask. Några björkar finns också på kyrkogården. Pelarekar växer längs gången vid gravkapellet.

Häckar finns huvudsakligen planterade på stödmurarna. Runt utvidgningen i sydväst utgörs de av nedklippt lind. Häckar av måbär och oxel finns också. På många ställen på kyrkogården saknas häckar och träd och gräsytorna blir därmed vidsträckta.

Byggnader

Kyrkan är murad av natursten och har slätputsade vita väggar. Långhuset är rektangulärt med tresidigt avslutat korparti i öster och torn i väst. Sadeltak är skiffertäckt och valmat över koret. Ingång till kyrkan sker i söder via vapenhuset i tornets bottenvåning eller på långhusets sydsida. Tornet täcks av en klockformad skifferklädd huv med en öppen lanternin och spira klädda med koppar och avslutas med ett förgyllt kors och en tupp.

Intill vattnet sydost om kyrkan ligger en före detta likbod, troligtvis uppförd kring förra sekelskiftet. Den fungerar idag som ekonomibyggnad. Den är uppförd i trä, har gulmålad panel, vita snickerier och skiffertäckt sadeltak. Sydväst om kyrkan finns ett gravkapellet från 1954, som är vitputsat och har kupolformat, koppartäckt tak. Det ritades av arkitekt Gunnar Henriksson, som också har ritat gravkapellet och klockstapeln på By kyrkogård, samt flera andra byggnader för kyrkogårdar.

Strax utanför kyrkogården i väster finns församlingshemmet och en ekonomibyggnad. Norr om kyrkogården ligger en faluröd, mindre ekonomibyggnad.

Övrigt

Servicestationerna är enkla med vattenpost och nödvändig utrustning stående intill. Vid en av kyrkogårdens ingångar i väster finns en anslagstavla samt en informationsskylt om kyrkan. Bänkar finns i flera olika modeller. Belysning finns i form av två modeller av armaturer i gaslyktemodell med enkelt utformade stolpar.

Direkt söder om kyrkan finns ett område utan gravplatser. Här finns en sten i marken, till stor del överväxt, som kan vara en gammal gravsten. En annan gammal gravsten finns i närheten, intill en stenbänk. Den har troligtvis haft formen av ett kors, men är nu i flera delar, och framsidan täcks av en inskription som är svår att tyda. Redan 1928 skriver C V Bromander att Göran Johanssons gravsten är ”spridd i en uppförd sittbänk av sten”. Göran Johansson, kyrkoherde i Kila, och Sara Andersdotter dog på 1630-talet och enligt inventeringen från 1830 stod gravstenen då utanför vintergraven.

På gräsmattan strax söder om kyrkan står ett solur i kalksten som är skänkt av Bengt von Echstedt. På soluret står en text, varav bara ”Allt har sin tid” är synligt då resten är övervuxet av mossa. I närheten är stenar lagda i gräsmattan så att ett kors bildas.

I kyrkogårdsmurens yttre kant i väster finns en sten som markerar Gustav V:s besök år 1918.

I kvarter 4 står ett ringkors i metall som hembygdsföreningen under 1990-talet placerade där för att markera var den gamla kyrkan troligtvis stod.

Sammanfattning av kyrkogårdens karaktär

Kyrkan ligger på en höjd, i en agrar miljö vid Harefjordens strand och nås via en allé från landsvägen. Läget ger mycket av kyrkogårdens karaktär. Vyer över vattnet bildar fond på flera ställen på kyrkogården. Ett annat karaktärsdrag är kyrkogårdens nivåskillnader som sammanbinds med stentrappor. Endast ett fåtal gravvårdar från tiden före 1900 finns bevarade. En rad prästgravar och en rad av flyttade gjutjärnskors längs kyrkogårdsmuren i väster utmärker sig. I kvarter 2 finns ett antal högresta gravvårdar från tiden kring förra sekelskiftet samt några gravvårdar över betydelsefulla Kilabor. Annars dominerar 1900-talets breda och låga gravvårdar i raka rader. Endast ett fåtal grusgravar finns bevarade. Få kvarter har en tydlig karaktär som skiljer dem från de andra. Ett undantag är Anders Lignells gravkulle, som idag även fungerar som askgravplats. Två före detta områden för allmänna gravar går fortfarande att avläsa, då flera av de små, anspråkslösa gravvårdarna från 1940- och 1950-tal finns kvar.

LAGSKYDD

Kyrkogården är tillkommen före 1940 och skyddas därmed av kulturminneslagens 4 kap 3 § som säger att ”kyrkotomter som har tillkommit före utgången av år 1939 får inte på något väsentligt sätt ändras utan tillstånd av länsstyrelsen.” Tillstånd krävs alltid för utvidgning av tomten och för uppförande eller väsentlig ändring av byggnader, murar, portaler eller andra fasta anordningar på tomten. Detta skydd omfattar även de delar av kyrkogården som är tillkomna efter 1939. Vid frågor kring förändringar och tillstånd kontakta gärna Länsstyrelsen i Värmlands län.

ATT SÄRSKILT TÄNKA PÅ I FÖRVALTNING OCH ANVÄNDNING AV KYRKOGÅRDEN

Viktigt för helheten

- Vyerna mot Harefjorden har högt miljöskapande värde och upplevelsevärde.
- Sten- och stödmurar av olika ålder som omger kyrkogården är ett viktigt arkitektoniskt inslag i kyrkomiljön och kulturlandskapet, och avgränsar kyrkogården både fysiskt och symboliskt från omkringliggande landskap. Genom muren ges information om hur kyrkogården har utvidgats i etapper.
- Ingångar, grindstolpar och grindar från olika tider och i olika utföranden bär information om kyrkogårdens olika utvidgningsetapper samt om hantverk och arkitektoniska lösningar i olika tider.
- De gångar som är grusbelagda bör bevaras sådana.

- De historiska lagren av gravkultur från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal som finns kvar genom högresta gravstenar och grus- och ramgravar.
- Samtliga grus- och ramgravar bör bevaras. De bidrar till kyrkogårdens karaktär och berättar om ett vanligt sätt att utforma gravvårdar under en del av 1800- och 1900-talen. De gravplatser som har klassats som kulturhistoriskt värdefulla ska bevaras med omgärdning.
- Liksom de största och mest påkostade gravvårdarna bör bevaras, bör också de enkla, små gravvårdarna från 1900-talet bevaras för att behålla en variation på kyrkogården och berätta om hur vanliga människors gravvårdar har utformats under en period.

Viktigt för de olika delarna

- Raden av prästgravar i kvarter 1 är en lokalhistoriskt intressant grupp av gravvårdar med en tradition som motiverar att raden bevaras.
- Raden med gjutjärnskors invid den nordvästra kyrkogårdsmuren klassas som mycket värdefull.
- Två före detta områden för allmänna gravar går fortfarande att avläsa, då flera enkla, små gravvårdar finns kvar. Dessa visar på den tidigare sociala indelning som fanns på kyrkogårdar.
- Lignells gravkulle. Anders Lignell hade stor inverkan på kyrkan och kyrkogårdens gestaltning. Han anlade själv gravkullen och området runtomkring, samt bidrog med planteringar till övriga kyrkogården. Det finns en klar arkitektonisk tanke bakom hur platsen är gestaltad. Av dessa anledningar bör platsen lämnas fri från moderna inslag eller förändringar som stör platsens grundtanke och Lignells önskan om att platsen skulle bevaras.
- Kvarteren 6-8: den tidstypiska karaktären från 1900-talets mitt med låga, breda gravstenar i raka rader.

Vegetation

- Den antagna trädvårdsplanen ska följas.
- Trädkransen som avgränsar kyrkogården fysiskt och symboliskt från omgivningarna.
- Rygghäckar i kvarter 6 är tidstypiska och rumsskapande.

Övrigt

- Soluret som skänktes till församlingen av Bengt von Echstedt.
- Minnesstenen som markerar Gustav V:s och drottning Victorias besök år 1918.
- Inskriptionen med runskrift från 1830-talet i bergsväggen på kyrkogården.

KILA KYRKOGÅRD - MYCKET VÄRDEFULLA GRAVVÅRDAR

Återlämnade:

Gravnummer: - Tillkomstår:

Urvalskriterium: Hög ålder

Karaktäristik: Gravsten som har haft formen av ett kors - i typisk 1600-tals-form. Stenen är trasigt i flera bitar. Delar av inskriptionen är läsbar. Oklart vem gravstenen är rest över – möjligen över kyrkoherden Göran Johansson som dog på 1600-talet.

Gravnummer: ”Gjutjärnskors 1” Tillkomstår: 1870-tal

Urvalskriterium: Material - gjutjärn

Karaktäristik: Gjutjärnskors från 1800-talets andra hälft, med rik dekor och inskription.

Gravnummer: ”Gjutjärnskors 2” Tillkomstår: ca 1860-tal

Urvalskriterium: Material - gjutjärn

Karaktäristik: Gjutjärnskors med enkla former, från 1800-talets andra hälft.

Gravnummer: ”Gjutjärnskors 3” Tillkomstår: ca 1870-tal

Urvalskriterium: Material - gjutjärn

Karaktäristik: Gjutjärnskors från 1800-talets andra hälft med rik dekor och inskription med en kvinnas namn på ena sidan och en mans på den andra. Mannens dödsår saknas dock – han begravdes kanske aldrig här.

Gravnummer: ”Gjutjärnskors 4” Tillkomstår: Troligtvis 1800-talets andra hälft

Urvalskriterium: Material - gjutjärn

Karaktäristik: Enkelt gjutjärnskors i mindre storlek med trepassform på kor-sarmarnas avslut. Ingen dekor eller inskription.

Gravnummer: ”Gjutjärnskors 5”

Tillkomstår: Troligtvis 1800-talets andra hälft

Urvalskriterium: Material - gjutjärn

Karaktäristik: Gjutjärnskors med cirkelformat mittparti. Ingen dekor eller inskription.

Gravnummer: 10 03 - Tillkomstår: 1920

Urvalskriterium: Inskription, representativ

Karaktäristik: Liten, liggande rektangulär sten i marknivå. Överst ett försänkt kors. Inskription: "H.V Karl Kihlander Ö. Skruvserud *1898 +1920". Representativ för de små, enkelt utformade gravvårdarna.

Gravnummer: - ”Natten” Tillkomstår: 1900-1910-tal

Urvalskriterium: Konstnärligt värde, symbolik

Karaktäristik: Gravsten med marmorplatta med inskription: "Lars Khilström … Hustru Britta Kajsa Khilström … Hvil i Fred P. S. 458". På stenens nedre del finns en infälld vit porslinsmedaljong med Thorvaldsens motiv "Natten". Thorvaldsens porslinsmedaljonger var vanliga vid tiden och tidigare, men detta är den enda på kyrkogårdarna i Säffle kommun.

Gravnummer: - ”Ameli Nilsson” Tillkomstår: 1870-80-tal

Urvalskriterium: Hög ålder, inskription

Karaktäristik: Stående gravsten i form av ett kors. Flyttad till plats intill kyrkogårdsmuren. Inskription: "Här hvilar flickan Ameli Nilson Från Ström F. x/x 1873 D. 21/11 1877."

Gravnummer: 10 04 6 Tillkomstår: Tidigt 1800-tal

Urvalskriterium: Hög ålder

Karaktäristik: Liggande stenhäll i marknivå med försänkt inskription: "Prosten Magnus Ullsten 1761-1819".

Gravnummer: 10 05 119 Tillkomstår: 1948

Urvalskriterium: Representativ för tidens mindre gravvårdar, inskription

Karaktäristik: Liten, stående bred och låg gravsten på den f d allmänningen. Dekor med urnor med eldslågor, stående på kolonner. Överst ett kors. Inskription: "F. Hemäg. A. G. Olsson *1866 +1948 Boda".

Gravnummer: - ”Carlberg” Tillkomstår: 1830-1890

Urvalskriterium: Hög ålder, hantverksmässigt tillverkade, inskriptioner

Karaktäristik: Två liggande stenar intill varandra. På den större stenen finns ett stort antal namn ur släkten Carlberg, avlidna under 1800-talets mitt och senare del. Den mindre stenen har inskriptionen: "Kapellpredikanten xx A. Carlberg 1845 D. 1890".

Gravnummer: 10 - Tillkomstår: 1886

Urvalskriterium: Tidstypisk, inskription

Karaktäristik: Gravsten med obeliskform, flyttad från ursprunglig plats. Inskription på basen: "Riksdagsman A. Andersson Smedbyn F. 1823 D. 1886 Familjegraf".

Ej återlämnade Mycket värdefulla gravvårdar:

Gravnummer: 10 01 2 Tillkomstår: 1800-talets första hälft

Urvalskriterium: Hög ålder, lokalhistoriskt och samhällshistoriskt värde

Karaktäristik: Kalksten med bruten topp som står i liv med kyrkogårdsmuren, i rad med andra prästgravar. Inskription: "Per Lignell Vice Pastor I Kila Född 1791 Död 1825". På baksidan finns ett georgskors med runskrift i, samt årtalet 1849. Runskriften lyder "Anders Prost i Kila reste stenen efter sin broder Per".

Gravnummer: 10 01 31 Tillkomstår: 1890-1910-tal

Urvalskriterium: Inskription

Karaktäristik: Stående, hög och smal gravsten med spetsig topp. Försänkt, förgylld inskription: "H.V. Nils Nilsson Från Knöstad * D. 28/5 1838 + D. 5/10 1898. Hustrun Lovisa *12/4 1841 +10/6 1912". S:en i "Hustrun Lovisa" är spegelvända, precis som på gravvården 10 04 18.

Gravnummer: 10 01 32 Tillkomstår: 1886

Urvalskriterium: Inskription

Karaktäristik: Stående, smal sten med bruten topp. Inskription: "Hustrun Britta Andersdotter V. Takene Död den 28/3 1886 Var 53 år gammal. Farväl mitt hjerta säger. I himlen råkas vi. Lelle Carl Nilsson Från Knösta Död den 6/2 1886. Var 3 år gammal. Gråt inte mamma. Gud förenar oss igen".

Gravnummer: 10 02 2 Tillkomstår: 1900-1940?

Urvalskriterium: Miljöskapande värde

Karaktäristik: Murad, fristående, gravkammare i röd granit. Över porten finns inskriptionen: "Axel F. Johansons Familjegrav". Plåttäckt tälttak som kröns av en fackellåga i metall.

Gravnummer: 10 02 11 Tillkomstår: 1800-talets andra hälft

Urvalskriterium: Arkitektoniskt, miljömässigt och lokalhistoriskt värde

Karaktäristik: Gravanordning med en hög och smal sten högst upp på en "gravkulle". Inskription: "Anders Lignell Kyrkoherde i Kila F: 1787 D: 1863 Familje graf". Anders Lignell var också riksdagsman, dalslandshistoriker och betydelsefull för kyrkan och kyrkogårdens utveckling. Han utformade denna del av kyrkogården.

Gravnummer: 10 02 16 Tillkomstår: 1905

Urvalskriterium: Inskription

Karaktäristik: Stående sten i svart diabas på sockel i granit. Överst dekor med ett kors. Förgylld inskription: "Hustrun Britta K. Pettersson Från Knöstad *.24/2.1840. +.4/9.1905 Hennes make N. G. Pettersson *.18/9.1835 +.7/2.1916".

Gravnummer: 10 02 44 Tillkomstår: ca 1890 resp. ca 1910

Urvalskriterium: Tidstypisk, hantverksvärde

Karaktäristik: Gravplats med tre gravstenar varav två klassas som kulturhistoriskt värdefulla. En obelisk med inskriptionen "P. Eriksson Från Knöstad * 3/3 1822 + 6/8 1889 Hans maka Maria Kajsa…". En stående, hög och smal sten med fint huggen relief med krans och ett kors. Inskription "Gustaf Peterson Knöstad * 1857 + 1919 Hustrun Emma… Familjegraf".

Gravnummer: 10 02 67 troligtvis Tillkomstår: 1890-1920

Urvalskriterium: tidstypisk, representativ för tidens små gravvårdar

Karaktäristik: En liten stående sten med rundad topp. Polerad dekor med ett kors och blomrankor. Inskription: "J. G. Johanssons W. Takene familjegrav". Tidstypisk utformning och dekor.

Gravnummer: 10 02 82 Tillkomstår: Gravsten troligtvis 1930-tal

Urvalskriterium: Miljöskapande värde, inskription

Karaktäristik: Stor gravplats omgärdad med stenram och med fint läge med vy över vattnet. Stående bred och låg gravsten med tempelform. Framsidan delas i två delar av dekor av en brinnande fackla i mitten. Inskription: "Folkskollärare L.W. Delin *16/2 1846 +16/8 1932 Hustrun … Folkskolläraren Johannes Delin …".

Gravnummer: 10 02 90 Tillkomstår: 1963

Urvalskriterium: Lokal- och personhistoriskt värde

Karaktäristik: Gravplats som delvis omges av häck. Tre stående stenar, varav en klassas som kulturhistoriskt värdefull. Den är hög och har bruten, asymmetrisk topp, grovhuggna ytor och inskription i försänkt yta. "Domprosten Teol. Doktor CW Bromander 1865-1963. Jes. 40:8 Släktgrav".

Gravnummer: 10 04 3 Tillkomstår: 1908

Urvalskriterium: Tidstypisk, inskription

Karaktäristik: Stående, hög och smal sten med bruten topp. Polerad framsida. Dekor på en försänkt sköldformad yta: kors, bladrankor och träd. Förgylld inskription: "Mjölnaren E. G. Erikson Knöstad *13/3 1847 +8/4 1908 Hustrun Hedvig … "

Gravnummer: 10 04 15 Tillkomstår: 1908

Urvalskriterium: Tidstypisk, konstnärligt värde, inskription

Karaktäristik: Stående sten med gräsfylld stenram. Stenen står på hög sockel och har spetsig topp. Överst en bronsrelief i form av ett palmblad som hänger ner över stenen. Inskription: "Här hvila Hemmansegaren Karl Olsson. Smedbyn född. d. 12 Nov. 1849 död d. 28 April 1908 Hustrun Elionora … Ps. 474".

Gravnummer: 10 04 18 Tillkomstår: 1909

Urvalskriterium: Inskription

Karaktäristik: Stående sten på hög sockel. Förgylld inskription: "A. Andersson D.Y. Ström *13/3. 1844 +26/6. 1909 Hustrun Kajsa * 2/3. 1836 + 10/11. 1909". I inskriptionen är samtliga S spegelvända, vilket är unikt och ger ett speciellt utseende. Ytterligare en gravsten på kyrkogården har spegelvända "s".

Gravnummer: 10 04 22 Tillkomstår: 1928

Urvalskriterium: Miljöskapande värde

Karaktäristik: Grusgrav med inskription på den bakre stenlisten: "J.E. Bodin *4/4 1854 +6/11 1928".

Gravnummer: 10 04 48 Tillkomstår: 1939

Urvalskriterium: Tidstypisk, inskription

Karaktäristik: Liten, stående sten med polerad dekor och inskription. Dekor med rosor och ett kors. Inskription "Soldaten J. Lindberg *1864 +1939 Östensby".

Gravnummer: 10 04 60 Tillkomstår:

Urvalskriterium: Material – trä, socialhistoriskt värde

Karaktäristik: Träkors, vitmålat, med en metallplatta med inskription: "Britta-M. Andersson Kärrholmen".

Gravnummer: 10 04 61 troligtvis Tillkomstår: 1938

Urvalskriterium: Material - trä, socialhistoriskt värde

Karaktäristik: Enkelt träkors med en metallplatta med inskription. "Anna Nilsson Ranglebyn Född 1863 Död 1938". Bokstäverna är omsorgsfullt ifyllda med tunna linjer.

Gravnummer: 10 04 74 Tillkomstår: 1930-1940-tal

Urvalskriterium: Tidstypisk

Karaktäristik: Stående, hög och smal sten med rundad topp. Dekor av ett kors i en krans. Inskription: "Makarna Nilsson Gambol". Gravvården (form, typsnitt, dekor) är typisk för dem som började tillverkas och marknadsföras under 1920-30-talen som en reaktion mot periodens svarta granit och bautastenar.

Gravnummer: 10 05 2c Tillkomstår: 1870-80-tal

Urvalskriterium: Material - gjutjärn

Karaktäristik: Stående gjutjärnsvård på sockel. Dekor med kors och blomrankor. Inskription: "Glasfabrikanten Lars Gustaf Heintz * 13/2 1802 + 4/1 1884 Hans maka Birgitta Larsson * 7/11 1803. + 18/11 1871 Sv. Ps. 119. v5.". På baksidan inskriptionen "Åseby II". Den enda i sitt slag på kyrkogården.

Gravnummer: 10 05 118 Tillkomstår: 1948

Urvalskriterium: Representativ för tidens små gravvårdar, inskription

Karaktäristik: Liten, stående bred och låg gravsten på den f d allmänningen. Profilerade hörn. Dekor i form av huggna rosor och ett förgyllt, strålande kors. Förgylld inskription: "Skom. A. G. Andersson 1874-1948 Flatebyn".

Gravnummer: 10 02 - Tillkomstår:

Urvalskriterium: Inskription, utformning, lokalhistoriskt värde

Karaktäristik: Stående, hög, smal gravsten med tempelform med fristående kolonner. Toppen kröns av en stiliserad lilja. Dekor med växtornamentik och kors. Inskription: "Lars Edgren Kyrkoherde i Kila F. 28/10 1804 D. 15/1 1888 Familjegrav" och "Kristus är mitt lif och döden är min vinning".